

**İSTANBUL KÜÇÜKÇEKMECE
GÖL HAVZASI KAZILARI
EXCAVATIONS OF KÜÇÜKÇEKMECE LAKE BASIN
(BATHONEA)**

BU KİTAP
MARPORT KÜLTÜR HİZMETİDİR

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

İSTANBUL KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI KAZILARI

EXCAVATIONS OF KÜÇÜKÇEKMECE LAKE BASIN
(BATHONEA)

ARKEOLOJİ VE SANAT YAYINLARI

ARKEOLOJİ VE SANAT YAYINLARI
İSTANBUL KÜÇÜKÇEKMECE
GÖL HAVZASI KAZILARI
EXCAVATIONS OF KÜÇÜKÇEKMECE LAKE BASIN
(BATHONEA)

Yayımlayan
Nezih BAŞGELEN

Editör
Şengül G. AYDINGÜN

Yardımcı Editörler
Błażej STANISLAWSKI, Şeniz ATİK, Haldun AYDINGÜN, Dürdane KAYA, Ayberk ENEZ

Fotoğraf Editörü
Haldun AYDINGÜN

İngilizce Editör
Emre KURUÇAYIRLI

Düzenleme
Erol BARLAS

ISBN: 978-605-???-???-?

Sertifika No: 10459

© 2017 Arkeoloji ve Sanat Yayınları Tur. San. Tic. Ltd. Şti.

Hayriye Cad. Cezayir Sok. No: 5/2 Beyoğlu-İstanbul

Her türlü yayın hakkı saklıdır / All rights reserved.

Yayınevinin ve yazarın yazılı izni olmaksızın elektronik mekanik,
fotokopi ve benzeri araçlarla ya da diğer kaydedici cihazlarla
kopyalanamaz, aktarılamaz ve çoğaltılamaz.

Makalelerin içeriği ile ilgili sorumluluklar yazarlara aittir.

Baskı-Cilt:

Kitabevi/Satış Mağazası

arkeo*pera*

Yeniçarşı Cad. No: 66/A

34433, Galatasaray

Beyoğlu-İstanbul

Tel.: 0212 249 92 26

www.arkeolojisanat.com / info@arkeolojisanat.com

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZLER

“T.C. Kültür ve Turizm Bakanı **Prof. Dr. Numan KURTULMUŞ**’un Önsözü”

“Kocaeli Üniversitesi Rektörü **Prof. Dr. Saadettin HÜLAGÜ**’nün Önsözü”

“Polonya Cumhuriyeti Türkiye Büyükelçisi **Maciej LANG**’ın Önsözü”

“Marport Yönetim Kurulu Başkanı **Lucien ARKAS**’ın Önsözü”

“İstanbul’un İkinci Tarihi Yarımadası: Bathonea”
Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşar Yrd. **Ahmet Emre BİLGİLİ**

Kazıya Başlarken	XIX
R. Haldun AYDINGÜN	
Nehir-Göl-Deniz Birleşiminde Bir Kazı Yeri (İlk Beş Yıllık Çalışma)	1
An Excavation Site at the Junction of River-Lake and Sea (Works of the First Five Years)	13
Şengül G. AYDINGÜN	
Bathonea İsmi Üzerine Veriler ve Yorumlar	85
Scientific Data and Comments About the Name of Bathonea	93
Şengül G. AYDINGÜN	
Küçükçekmece Gölü Havzasının Jeomorfolojik Özellikleri	117
T. Ahmet ERTEK – Hakan KAYA	
Küçükçekmece Lagünü’nün Çevre Manyetizması ve Paleoiklimsel Yorumu	125
Özlem MAKAROĞLU	
Geç Antik Çağ’da İstanbul’un Batısındaki Arazinin Tarihi Coğrafyası	135
Mustafa H. SAYAR	
Avcılar–Firuzköy Yarımadası 1. Derece Arkeolojik Sit Alanında Yapılan Jeofizik Araştırmalar	143
Ertan PEKŞEN–İsmail KAPANVURAL – Şerif BARIŞ	
Türker YAS – Hamdullah LİVAOĞLU	
Tunç Çağlarında Karadeniz-Marmara-Akdeniz Arasında Bir Aktarma Limanı: Küçükçekmece	153
Haldun AYDINGÜN	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazılarında Yapılan Jeofizik Araştırmalar	165
Ercan ERKUL – Harald STÜMPPEL – Ertan PEKŞEN – Türker YAS -	
İsmail KAPANVURAL – Şerif BARIŞ	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları 2012-2015 Mimari Belgeleme/ Rölöve Çalışmaları	175
Asuman YARKIN YEŞİLİRMAK	

Küçükçekmece Gölü Sonar Tarama Çalışmaları	203
Hakan ÖNİZ	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları Büyük Sarnıç.....	217
Kerim ALTUĞ	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları Antik Çağ Su Temin Tünelleri	229
Ali Hakan EĞİLMEZ – Emre KURUÇAYIRLI – Metin ALBUKREK	
Gülşen KÜÇÜKALİ – Şengül G. AYDINGÜN	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazılarında Tespit Edilen Ahşap Bir Kapının Metal Aksamı ve Modellemesi	253
Ayberk ENEZ	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları Geç Antik Çağ Unguentariumları-2013	275
Dürdane KAYA	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları Geç Roma-Erken Bizans Dönemi Kandil Buluntuları	295
Ahmet ASLAN – Şengül G. AYDINGÜN - Ayberk ENEZ	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazılarında Ele Geçen Dipintolu LR2 ve Damgalı LR13 Amphoraları	313
Ülkü KARA	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazılarında Bulunan Amphora Tıpaları	323
Dürdane KAYA – Ahmet ASLAN	
Bizans Dönemi Sırlı Seramikleri Hakkında Kısa Bir Değerlendirme	333
Gülsüm TÜRKMEN	
Ortaçağ'dan Bir Kurban Sahnesi	349
Şengül G. AYDINGÜN - Gülsüm TÜRKMEN	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları Geç Antik Dönem Cam Buluntuları.....	353
Şeniz ATİK – Merve ÖZKILIÇ	
Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları Osmanlı Lüleleri	379
Dürdane KAYA – Barış ÖZMEN	
Küçükçekmece Göl Havzası Kazılarında Bulunan Sikkeler ve Yerleşim Tarihine Katkıları	395
Oğuz TEKİN	
Küçükçekmece Gölü'nün Kuzeyinde Yer Alan Arkeolojik Sit Alanına İlişkin Floristik Gözlemler.....	403
Tamer ÖZCAN	
Küçükçekmece Göl Havzasında Tespit Edilen Kelebek Türleri.....	417
Bülent ŞEKER	

Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea ?) Kazıları Arkeozoolojik Analizleri	423
Vedat ONAR - Özlem SARITAŞ	
İstanbul'un İlk "Ören Yeri-Kent Parkı"; Bathonea ? Projesi	431
Asuman YARKIN YEŞİLİRMAK	
Bathynias - About Identification and Localisation of the Ancient River	443
Olga WEGLARZ	
Concerning The Identification Of The Site Excavated On The Küçükçekmece Lake (Turkey) - A Study Of Greek And Latin Written Sources About The Ancient Settlement Of Melantias	455
Olga WEGLARZ	
Relics of St. Mammes In Langres And The Byzantine Empire. Side Remarks From The Project Stambul/Constantinople Kucukcekmece-The Destination Port Of The Way From The Varangians To The Greeks, A Centre Of "Byzantinization" Of The Rus' Community	463
Tomasz PELECH	
Cult Centers of St Mamas in Constantine Porphyrogenitus' Works Side Remarks from the Project: <i>İstanbul/Constantinople - Küçükçekmece - The Destination Port of the Way from the Varangians to the Greeks, a Centre of "Byzantinization" of the Rus' Community</i>	469
Konrad SZYMAŃSKI	
Project: "Constantinople/Istanbul- Küçükçekmece The Destination Port of the Way from the Varangians to the Greeks, a centre of 'Byzantinization' of the Rus' Community" - Aims, Sources And Objectives Constantinople / İstanbul-Küçükçekmece Varangianlar'ın Yolu Türkiye- Polonya Ortak Projesi (Hedefler, Kaynaklar ve Amaçlar)	485
Błażej STANISŁAWSKI	
Harita ve Arşivlere Göre Küçükçekmece Gölü'nün Jeostratejik Konumu Ve Tarih Boyunca Kent Planlamasında ki Önemi (Regio – XIV ?)	505
Oğuz CEBECİ	
ÖZETLER	543
HAVA FOTOĞRAFLARI (Murat ÖZTÜRK)	557
TEŞEKKÜR.....	569

KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI (BATHONEA ?) KAZILARI 2012-2015 MİMARİ BELGELEME/RÖLÖVE ÇALIŞMALARI

Asuman YARKIN YEŞİLİRMAK*

Küçükçekmece Gölü'nün batı kıyısında Firuzköy yarımadası üzerinde 2009 yılından itibaren yürütülen Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) kazılarında, antik döneme tarihlenen iki liman, limanları merkeze bağlayan antik yollar, büyük bir meydan, antik kent surları, sur içi yapı kompleksleri, çok büyük bir sarnıç ve yeraltı su kanal sistemleri gibi **anıtsal değerlerde mimari yapıları ve yapı elemanları** ortaya çıkarılmıştır. Bölgede ayrıca Osmanlı dönemine ait çiftlik yapı kalıntıları da yer almaktadır.

Küçükçekmece Gölü'nün batı kıyısında, yaklaşık 4,5 km boyunca lineer olarak uzanan 62 ha'lık "Bathonea 1. Etap Kazı Alanı", yaklaşık 1000 ha'lık "Küçükçekmece Havzası I. Derece Arkeolojik Sit Alanı"nın yaklaşık 1/16'lık bir bölümünü kapsamaktadır (**Harita 1**). "I. Derece Arkeolojik Sit Alanı"nın büyüklüğü ve kazı çalışmalarının uzun yıllar süreceği göz önüne alınarak, "1. Etap Kazı Alanı" olarak belirlenen alan, 250x250 m'lik karelere ayrılarak toplamda 42 bölge elde edilmiştir (**Harita 2**). Mevcut kazısı yapılan alanlar, 8. ve 24. bölge içerisinde devam etmektedir. Söz konusu bölgelerde, belgelemenin kolay bir şekilde yapılabilmesi için kendi içinde 10x10 m'lik karelere ayrılarak soldan sağa rakam (1'den 25'e kadar), yukarıdan aşağı harf (A'dan Z'ye kadar) kodlamaları yapılmıştır. Çalışılan 10x10'luk kareler ise 4 plankareye (küçük harfler a'dan d'ye kadar) ayrılarak kazı çalışmaları bu sistem üzerinden yürütülmektedir. Örneğin, "8/11-13EF açması" kodlamasında, "8" bölgeyi, "11-13EF" açmanın yer aldığı 10x10 m'lik kareleri ifade etmektedir (**Harita 2**).

Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) kazı çalışmaları 7, 8, 21, 24 ve 25. bölgelerde sürdürülmüştür. Yapılan kazı çalışmaları sonucunda ortaya çıkarılan mimari yapıların rölöveleri %90 oranında tamamlanmıştır. Rölöve çalışmalarında farklı ölçeklerde ve gereken hassasiyette, rölöve teknikleri kullanılmıştır. Mimari kalıntıların, bir yandan dijital fotoğraflar (hava fotoğrafları ve yakın plan fotoğraflar) ile yerel ölçmelerin (dijital Total Station) bütünleştirilmesi (fotogrametri) yöntemiyle rölöveleri çizilmiştir. Bu çalışmalarla birlikte lazer ölçme ve nokta bulut oluşturma yöntemi ile rölöve ve üç boyutlu modelleme sistemleri gibi yeni teknolojik gelişmeler araştırılmış ve bu kapsamda örnek çalışmalar yapılmıştır.

Kazılarda ortaya çıkarılan ve kazı bilim heyetindeki açma sorumluları arkeologlar tarafından rölöveleri çizilen küçük objelerin, bulunduğu yerler mimari rölöveler üzerinde belirlenebilmektedir. Her obje koordinat sistemine göre yapılan grid sisteminde yeri belirli olarak arşivlenebilmektedir.

Ayrıca kazı ve rölöve çalışmaları devam ettikçe, alandaki açmalar ve ortaya çıkarılan mimari öğeler, mevcut onaylı hâlihazır ve kadastral haritalar, üzerlerine aplikasyonlu, ölçülü olarak işlenerek hâlihazır harita güncelleştirilmektedir.

* Yüksek Mimar, asuyesil@yahoo.com

Çalışmalarda; Total Station ölçüm cihazı, fotoğraf makinası, Hexacopter gibi teknik cihazlar ile fotoğraf işleme ve çizim (cad) programlarının yanı sıra, yeni teknolojilerin kullanımını sağlayan Riscanpro, Poincloud, Luposcan, Prolink gibi bilgisayar programları kullanılmıştır. Söz konusu cihazların ve programların kullanılmasıyla tamamlanan ve hedeflenen mimari çalışmalar aşağıda detaylı olarak anlatılmıştır.

A. Mimari Rölöve Çalışmaları ve Yöntemi

Kazı alanı içinde yaklaşık 5300 m²'yi bulan açmalarda bugüne kadar gün yüzüne çıkarılan tüm arkeolojik mimari yapı ve öğelerin mimari rölöve çizimleri yapılmıştır. Dijital fotoğraflar ile yersel ölçmelerin bütünleştirilmesi yöntemiyle yapılan rölöve çalışmaları, aşağıda açıklanan temel adımlar kapsamında yürütülmüştür.¹

- İlk olarak rölövesi yapılacak alanın uçaktan, helikopter-kameradan veya çeşitli yöntemlerle daha yakın plan çekilen düşey (kuşbakışı) ve yatay (cephe) fotoğrafları elde edilmesi ve merkezi izdüşümü, paralel izdüşümüne dönüştüren programlar kullanılarak fotoğrafların geometrik hatalarının giderilmesi,
- Elde edilen en düzgün fotoğrafların AutoCad programına aktararak, fotoğraflar üzerinden tüm ayrıntıları ile mimari öğelerin çizimlerinin yapılması, mermer döşeme, mozaik, opussectile vb. detaylı çizimi gerektiren yerlerde daha ayrıntılı veri elde edebilecek yeni fotoğraflar çekilerek çizimlerin desteklenmesi,
- Hava fotoğrafları üzerinde mimari kalıntıların ana şemasını ortaya çıkaracak noktaların tespit edilerek numaralandırılması, dijital takeometre ile tespit edilen noktaların koordinatlarının ölçülmesi ve bu noktaların dxf formatına çevrilerek AutoCad programına aktarılması,
- Aktarılan noktaların ana mimari yapıyı ortaya çıkaracak biçimde birleştirilerek çizilmesinden sonra fotoğraflar üzerinden yapılan çizimlerle bütünleştirilmesi,
- Söz konusu çizimler üzerinden mimari yapı kalıntılarının hemen tüm öğelerinin, yıllar içinde meydana gelmiş tüm deformasyonlarının, döküntülerin pozisyonlarının vb. durumlarının tekrar daha detaylı nokta koordinatlarının alınmasıyla, plan rölövelerinin yine aynı yöntemle tamamlanması,
- Kesit ve görünüş çizimlerinin de kot ölçümleri yapılarak aynı yöntemle çizilmesi,
- Farklı dönemlere ait olduğu düşünülen ve farklı malzeme kullanımı olan mimari elemanların çizim tekniğinde farklı katmanlar olarak ifade edilmesi.

Bu yöntemle yapılan rölövelerde, yapının büyüklüğüne ve özelliklerine göre, tüm detaylarını mümkün olan doğrulukta tespit edebilmek için, her bir açmada bazen iki bazen üç aşamada yüzlerce nokta koordinatı ölçülerek çalışılmıştır.

B. Yeni Teknolojiler Kullanılarak Yapılan Üç Boyutlu Rölöve ve Modelleme Çalışmaları²

Yeni teknolojik gelişmeler kapsamında yapılan bazı örnek çalışmalar, mimari rölöve çalışmalarına katkı sağlamıştır. Lidar³, ölçme ve modelleme sistemi, dünyada 1990'dan itibaren kullanılmaya başlanan bir yöntemdir. Lazer tarayıcı ile istenilen alanın Sayısal Yüzey Modeli (SYM), yükseklik modeli ve üç boyutlu Sayısal Arazi Modeli (SAM) oluşturulabilmektedir. Böylece her bir noktanın uzayda üç boyutlu olarak tespiti, her buluntunun ulusal koordinat sisteminde yerini alarak arşivlenmesi ve her zaman, her yerden araştırmacılara sunulması, evrensel olarak kullanılabilir hale gelmesi mümkün olmaktadır. Milyonlarca noktanın xyz koordinatlarıyla tanımlanmasından sağlanan modeller buna olanak vermektedir.

1 Bu çalışmalar, kazı bilim heyetinden Yüksek Mimar Asuman Yeşilirmak, Mimar Özlem Karaca ve Harita Mühendisi Mustafa Erbil tarafından yürütülmüştür.

2 Bu çalışmalar kazı bilim heyetinden Yüksek Mimar Yılmaz Kuyumcu ile Mimar Enes Çelik ve ekibi tarafından yürütülmüş ve bu başlık altındaki bilgi çalışma ekibi tarafından verilmiştir.

3 Light Detection and Ranging.

Kısaca bir noktanın uzaydaki kesin konumu, Positioning and Orientation System-POS (Konum ve Yönlendirme Sistemi), Global Navigation Satellite System-GNSS (Küresel Konum Belirleme Sistemleri), Inertial Measurement Unit-IMU (İnertiyel Ölçme Birimi) ile sabitlenmektedir.

C. Hedeflenen Mimari Belgeleme Çalışmaları

Hedef 1: Açmaların her unsurunun üç boyutlu olarak ve koordinat sistemine oturmuş şekilde rölövesinin yapılması, farklı tekniklerle yapılan üç boyutlu rölöve tekniklerinin birleştirilerek kullanılabileceği bir altyapı oluşturulması,

Hedef 2: Harita ve plankare çalışmaları ile kazı alanındaki tüm açma ve mimari unsurların birbirleriyle bir bütün oluşturacak şekilde belgelenmesi,

Hedef 3: Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) kazıları Coğrafi Bilgi Sisteminin oluşturulması,

Hedef 4: Her objenin üç boyutlu lazer tarama tekniği ile rölövelerinin yapılması ve bu rölövelerin Coğrafi Bilgi Sistemi kapsamında arşivlenmesinin sağlanması,

Hedef 5: Her objenin sadece bulunduğu yerin iki boyutlu düzleminde değil, aynı zamanda nokta bulut tarama sistemi yardımıyla ulusal koordinat sistemine göre uzayda ve üç boyutlu olarak tanımlanmasının sağlanması,

Hedef 6: Bu konudaki çalışmaların yayınlanmasına yönelik yeni bir medya oluşturulması.

D. Bathonea Kazı Alanı Açmaları ve Rölöve Çalışmaları

“Bathonea 1 Etap” kazı çalışmaları, yoğun olarak 7 ve 8. bölgeler ile bu iki bölgenin yaklaşık 750 m güneyinde yer alan 21, 24 ve 25. bölgelerinde sürdürülmüştür (**Harita 2**). Firuzköy Yarımadasının güney ucunda ise Büyük Liman bölgesi yer almaktadır. Bu üç ana bölge göl kıyısında yaklaşık 4,5 km’lik antik kıyı duvarları ile çevrelenmiştir. Burada Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) kazılarının ilk beş yılında yapılan kazılarda ortaya çıkarılan mimari kalıntılara ait rölöve-belgeleme çalışmaları açıklanmıştır.

D.1.) 7-8. BÖLGE

Bölge önemli arkeolojik mimari zenginlikler sunmaktadır (**Harita 3**). Yaklaşık 7000 m² alanı kapsayan sur/savunma duvarlarıyla (**Res. 1**) çevrili alanda saray ya da manastır (**Res. 2**), dini yapı, ticari faaliyetler ve işlik olarak kullanılmış olabileceği düşünülen yapı kompleksleri (**Res. 3**) ortaya çıkarılmaktadır. 2013 kazı sezonunda açma alanları toplamı yaklaşık 2500 m²’ye ulaşan söz konusu bölgenin önemli bir diğer yapısı ise sarnıçtır. Bölgede sarnıca su taşıdığı düşünülen ortalama 45-70 cm genişlik ve 40-115 cm yükseklikte (tünelin zemini kireçtaşı çökeltileri ile yükselmiş olduğundan bazı yerlerde 40 cm’ye kadar düşen yüksekliğin daha fazla olduğu tahmin edilmektedir) ve 168,4 m (galeri ve iki baca dâhil) uzunlukta bir su kanalı keşfedilmiştir.

D.1.1.) 7/21-24F-O Açması (Çiz. 1): 2009-2012 kazılarında gün yüzüne çıkarılan üst kotu +22,25 m ve alt kotu +16,80 m olan 7000 ton su kapasiteli kazısı yapılan ve 70,20x18,10 m ebatlarında, yaklaşık 1200 m² alan kaplayan sarnıcın⁴ (**Res. 4-6**) plan, kesit-görünüş rölövesi **Çiz. 1**’de görülmektedir. Tuğla ile inşa edilmiş olduğu görülen su yapısının plan rölövesinde lazer tarayıcı ile elde edilen nokta bulutu teknolojisiinden yararlanılmıştır. Düzeltilmiş kuşbakışı fotoğraflar üzerinden yapılan çizimler, nokta bulutu ile bütünleştirilmiştir.

4 Bu kitabın içerisindeki K. Altuğ, “Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) Kazıları Büyük Sarnıç” adlı makaleye bakınız.

D.1.2.) 8/11-14I-M Açması (Çiz. 2): Sur duvarlarının ayakta kalan en büyük parçasının (Res. 7) önünde açılan ve 2013 kazı sezonunda yaklaşık 830 m²'ye ulaşan açmada ortaya çıkarılan en önemli mimari öge, elipsoid bir opus sectile tabandır (Çiz. 3). Aynı açmanın +10,36 m kotunda ortaya çıkan renkli mermer ve taş kullanılmış olan opus sectile taban (Res. 8) ve üzerini örten bir kubbeyi (yıkılmış) taşıdığı düşünülen iki büyük taşıyıcı ayak, *Martyrium* (azizler anısına yapılmış dini yapı) gibi önemli bir yapıyı işaret etmektedir (Aydingün ve Bilgili 2015: 385). Bir tonozun üzerine inşa edilmiş olan merdiven rampası yapının iki katlı olabileceğini düşündürmektedir. Bu yapı kompleksinde ayrıca +11,00 m kotunda mermer ve kare tuğla döşemeler görülmektedir. Yapının yanında ortalama +11,20 m kotunda 6 adet mezar bulunmaktadır. Söz konusu açmada ayrıca üç boyutlu ölçümleme ve nokta bulutu verisi ile bir ortofoto çalışması denenmiştir (Res. 9).

D.1.3.) 8/15-17E-G Açması (Çiz. 4): 2011 yılında başlayıp 2012 kazı sezonu sonunda kadar 12-13EFG açmalarında yürütülen çalışmalara 2013 yılında 14EFG açmaları eklenerek doğuya doğru genişletilen kazı alanında (Res. 10), oldukça büyük bir yapı ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu yapının, 2013 kazı sezonunda bu açmanın doğusunda başlatılan, 16-17EFG açmasında (Res. 11) ortaya çıkan yapı kalıntısı ile bütünleştiği görülmüştür. 2015 kazı sezonunda 14FG açmasında seviye indirme çalışmaları ile ana yapı büyük oranda ortaya çıkarılmıştır. Göl kıyısına 30 m mesafedeki bu açma grubu toplam yaklaşık 740 m²'dir. Açmada ortaya çıkmaya başlayan üst kotu +6,60 m, döşeme alt kotu +5,50 m ve yapı temelinin alt kotu +4,80 m olan, duvarları tuğla örgülü ve harçlı ana yapının duvar kalınlığı 95 cm'dir. Üç nefli ana yapıda güney doğuya yönelen bir apsisin (16G açmasında) ortaya çıkmaya başlaması yapının bir dini yapı veya kamusal bir yapı olduğunu düşündürmektedir (Çiz. 4a). Bununla birlikte çıkan buluntulara dayanarak (pişmiş toprak sırlı seramik çanak çömlek parçaları, kadehler, amphora parçaları⁵, unguentarium ve parçaları⁶ ile cam elemanlar⁷) kazının uzman akademisyen ve arkeologlarınca, bu yapı grubunun farklı faaliyetler için de (işlikler, depolama, eczacılık vb.) kullanılmış olabileceği düşünülmektedir. Ana binanın kuzey yönünde 16-17FG açmalarında bir "latrina"nın da ortaya çıktığı bölüm ise ana binaya sonradan yapılmış bir eklem olabilir. Açmada ayrıca, farklı dönemlere tarihlenebilen ve farklı işlevler için kullanılmış olduğu düşünülen yapılaşmalara ait, ortalama +6,00 m kotundan başlayan taş temel duvarları görülmektedir. 8/15-17EG açması genişletilerek yapı kompleksinin tümüyle açığa çıkarılması, yakın alanlardan gelecek verilerin değerlendirilmesi ve kaynakça araştırmaları sonucunda, çalışılan bölgenin kültür tarihi içerisindeki yerinin daha doğru bir şekilde belirlenmesi mümkün olacaktır (Aydingün 2013: 48-49).

Bütünleşen 8/15-17E-G açmasının plan rölövesinin (Çiz. 4) yanı sıra, 19 kesit ve 26 duvar görünüşü çizilmiştir. Bu açmada ayrıca üç boyutlu ölçümleme denemeleri yapılarak nokta bulutu verisi (Res. 12-13) elde edilmiş, kesit (Res. 14-15) ve ortofoto olarak duvar görünüşleri (Fot. 16-17) oluşturulmuştur.

D.1.4.) 8/11-12BC Açması: Sur içi bölgesinin batı kenarı boyunca kesintilerle devam eden sur duvarlarının kaybolduğu noktada, duvarın doğuya doğru yönelimini belirleyebilmek amacıyla 2013 yılında bu açmada (Res. 18) kazı çalışmasına başlanılmıştır. Kazının arkeolog uzmanlarınca Hellenistik-Erken Roma dönemlerine tarihlenebileceği düşünülen, bir kule temeli olabilecek dairesel biçimde yapılmış, çok büyük kireç taşı bloklara, +3,35 m kotunda bir tuğla taban ve +3,57 m kotunda taş yapı elemanlarına ulaşılmıştır (Çiz. 5).

5 Bu kitabın içerisindeki Ü. Kara, "Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) Kazılarında Ele Geçen Dipintolu LR2 ve Damgalı LR13 Amphoraları" ile P. Turnovsky "Pottery from the Site: Outlook to A Context of the 7th Century AD" adlı makaleye bakınız.

6 Aydingün vd. 2013: 39-52 ile bu kitabın içerisindeki D. Kaya, "Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) Kazıları Geç Antik Çağ Unguentariumları-2013" adlı makaleye bakınız.

7 Bu kitabın içerisinde Ş. Atik ve M. Özkılıç, "Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) Kazıları Geç Antik Dönem Cam Buluntuları" adlı makaleye bakınız.

D.2.) 21, 24 ve 25. BÖLGE

Antik bir liman, büyük bir meydana (**Res. 19**) ulaşan liman yolu (**Res. 20**) ve diğer antik yolların (**Res. 21**) ortaya çıkarıldığı bu bölgenin (**Harita 4**), en önemli antik mimari kalıntısı apsisli yapıdır (**Res. 22**). Apsisli yapı çevresinde Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerine ait olduğu düşünülen üç kademe yol (**Res. 24-25**) ortaya çıkarılmıştır. Bölgede ortaya çıkarılan antik yol ve meydanların yanı sıra 3 adet açmanın 2013 itibarı ile alan toplamı yaklaşık 2800 m²'dir. Antik devşirme taşlarla inşa edilmiş Osmanlı dönemi çiftlik yapıları (bir çiftlik evi ve iş yapıları) ve Roma-Bizans yapı kalıntıları üzerine inşa edilmiş Osmanlı çitliğine ait hamam yapısı da (**Res. 23**) bu bölgede yer almaktadır.

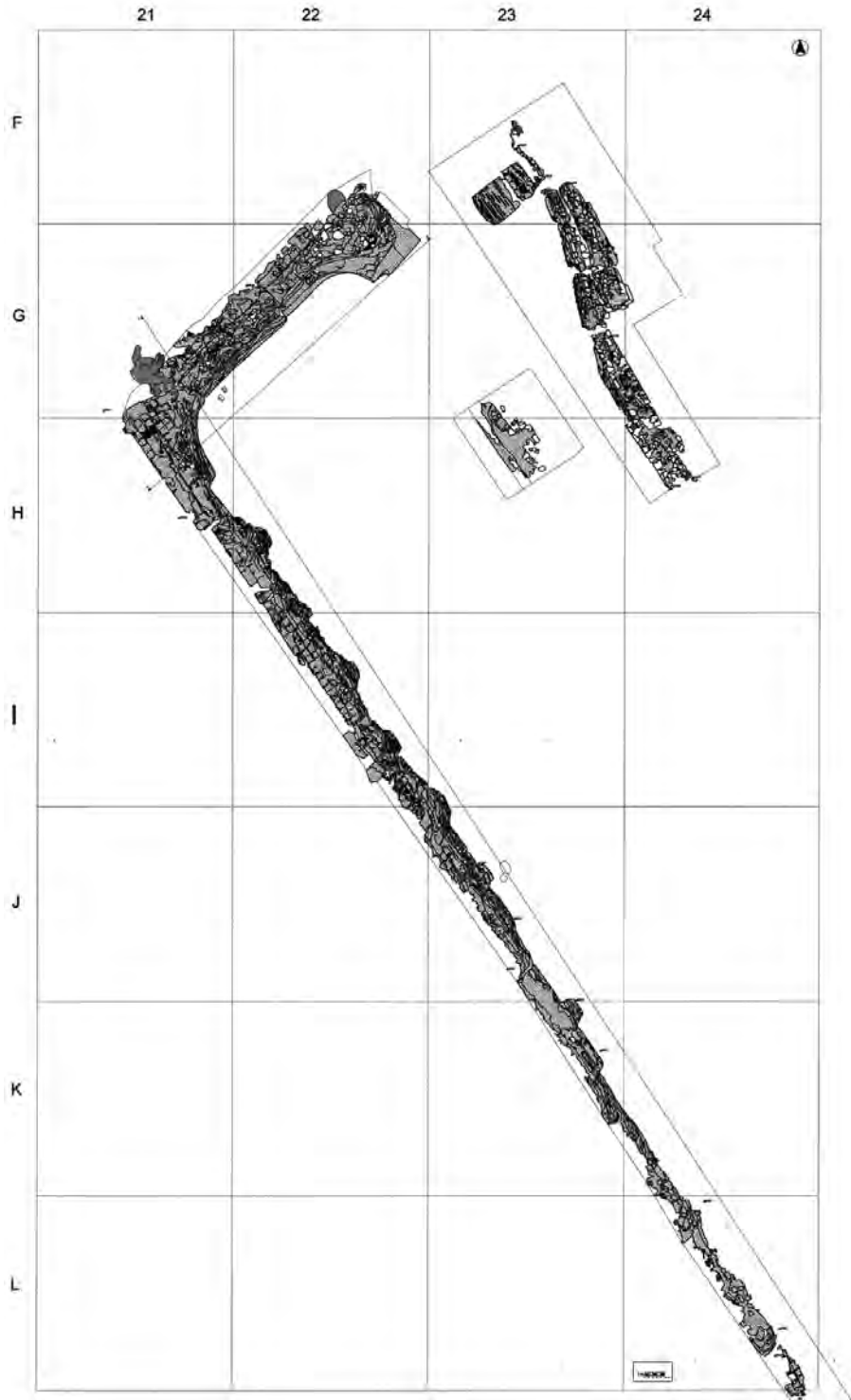
D.2.1.) 24/16-20F-I Açması (Çiz. 6): Hellenistik döneme tarihlenen taş temel üzerine inşa edildiği düşünülen yapının apsis kısmının (**Res. 26**) üst kotu +11.50 m olup apsis içi ortalama +9,45 m kotuna indirilmiştir. Açmanın plan rölövesinde apsisin batı yanında +11,60 m kotunda mermer döşeme kalıntıları ve daha batısında ortalama +12,30 m kotunda mezarlar görülebilmektedir (**Res. 27**). Apsisin güney batısında başka bir yapıya ait olduğu düşünülen duvarlar ortaya çıkarılmaktadır (**Res. 28**). Bu açmanın diğer önemli bulgusu apsisin güneyinde ortalama +11,50 m üst kotunda ortaya çıkarılan 33-57 cm arasında genişlik ve 1,0-2,5 m arası yükseklikte 144,4 m uzunlukta (galeriler ve üç baca dâhil) su kanalıdır ve plan rölövesinde I-18 karesinde kanal girişi görülmektedir.

D.2.2.) 24/14-15JK Açması (Çiz. 7): 2013 yılında apsisli yapının güneybatısında, bu bölgeden başlayan su kanalının hava bacasına ulaşmak amacıyla açılan ikinci açmada, (**Res. 29**) en yüksek +15,00 m kotu ile en düşük +13,95 m kotuna inilmiş, açmada ortalama +15,00 m kotunda taş duvar kalıntıları ve +15,50 m kotunda dairesel bir şekilde bir araya toplanmış bitümen parçaları ortaya çıkarılmıştır.

D.2.3.) 25/2-6I-J Açması (Çiz. 8): 2013 yılında kazısı başlayan göl seviyesindeki açma (**Res. 30**), göl kıyısında bir iskele ya da çekek yeri ile sonlanmaktadır. Açmanın plan rölövesinde göl kıyısı boyunca devam eden üst kotu +1,50 m olan Roma dönemi duvarı, ortalama +1,00 m kotunda yol döşemesi ve künk kanallar görülmektedir.

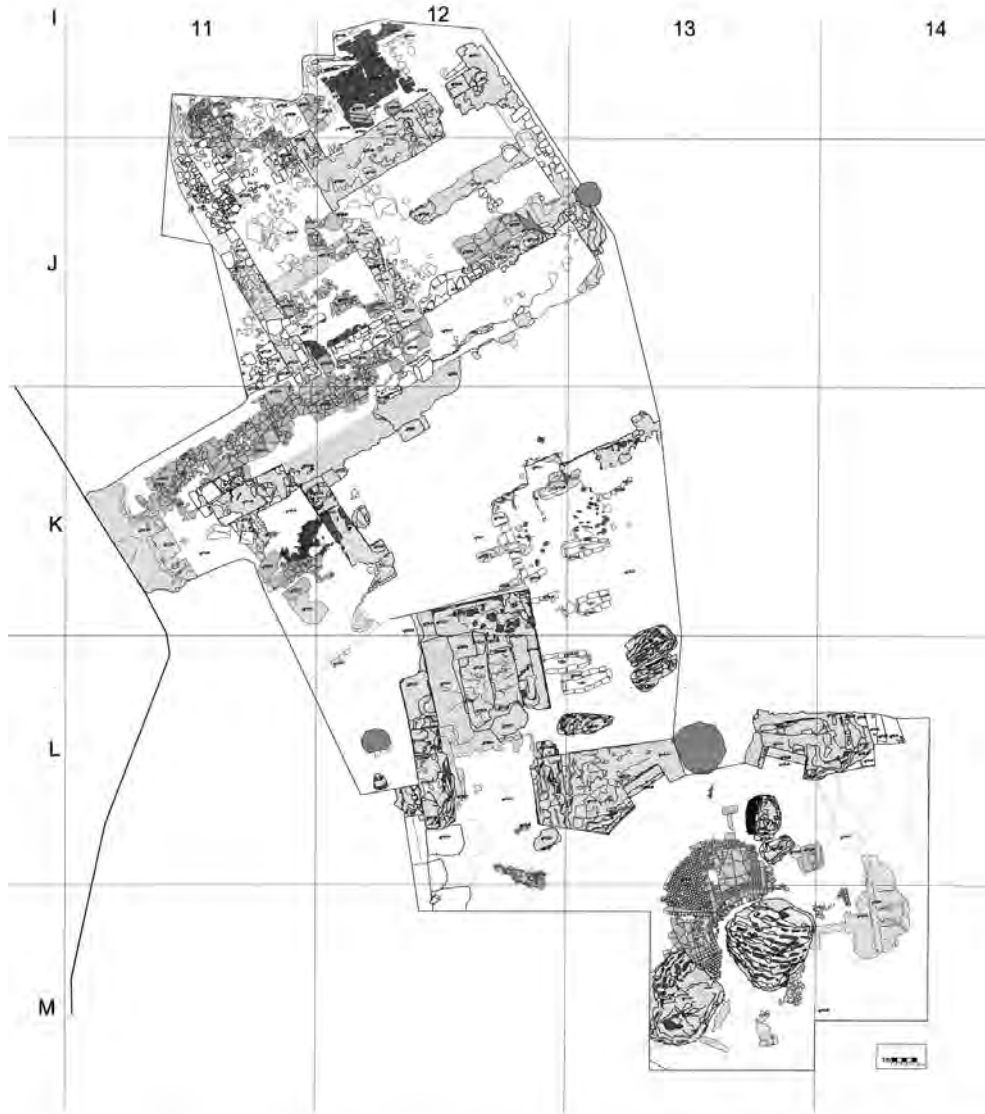
Kaynakça

Aydınğün 2013	Aydınğün, Ş. 2013. "Küçükçekmece Gölü Havzası (Bathonea?) Kazıları (2009-2012)", <i>İstanbul Araştırmaları Yıllığı/Annual of Istanbul Studies</i> 2: 25-36.
Aydınğün vd. 2013	Aydınğün, Ş., A. Aslan ve D. Kaya 2013. "Küçükçekmece Gölü Havzası (Bathonea?) Kazılarında Ele Geçen Unguentariumlar", <i>İstanbul Araştırmaları Yıllığı/Annual of Istanbul Studies</i> 2: 39-52.
Aydınğün ve Bilgili 2015	Aydınğün, Ş. ve A. E. Bilgili 2015. "İstanbul Tarih Öncesi Arkeolojik Yüzey Araştırmaları ve Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) Kazılarının İstanbul'a Katkıları", <i>Antik Çağdan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi</i> 1: 374-389.

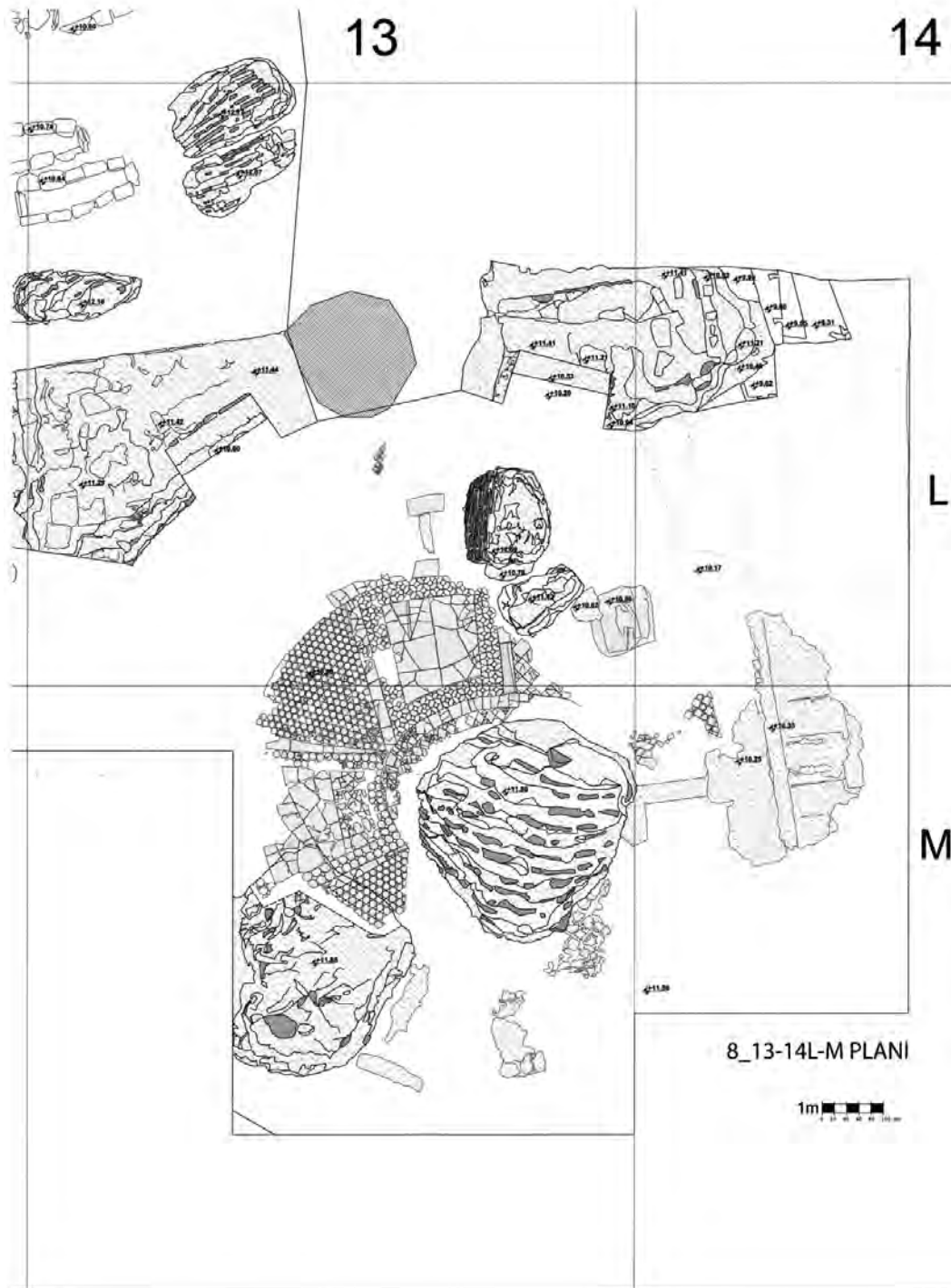

Çiz. 1: 8/21-24F-L açmalarında ortaya çıkarılan sarnıç.

KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI (BATHONEA ?) KAZILARI 2012-2015 MİMARİ
BELGELEME/RÖLÖVE ÇALIŞMALARI

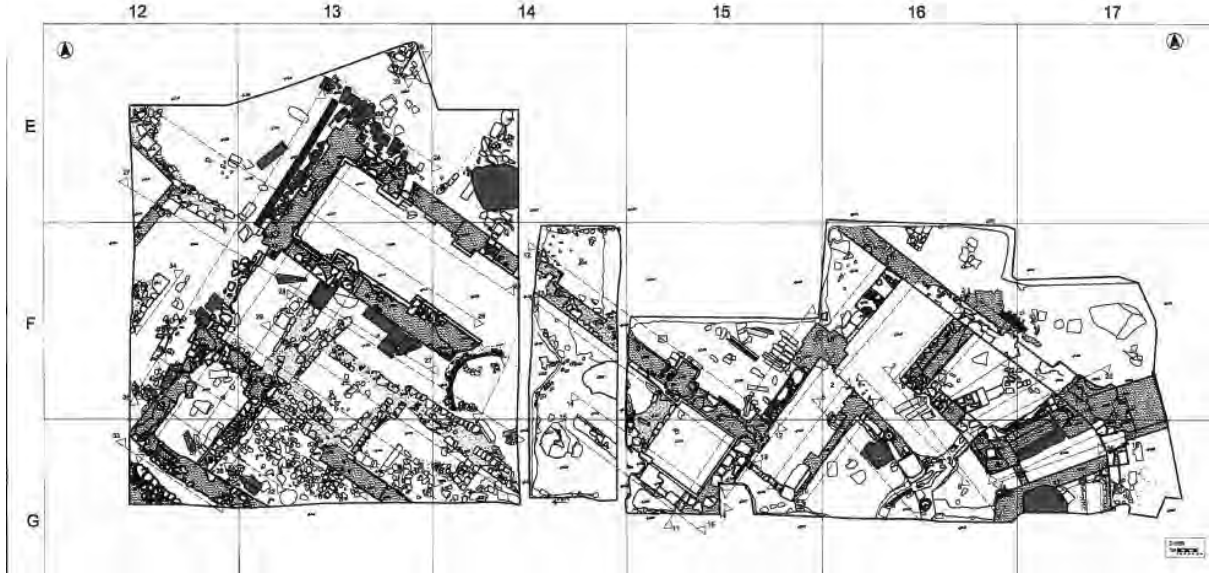

Çiz. 2: 8/11-14I-M açmalarında ortaya çıkarılan mezarlık ve *Martyrium*.

Çiz. 3: Oktogonal plan veren yapının (*Martyrium*) opus sectile zemin döşemesi.

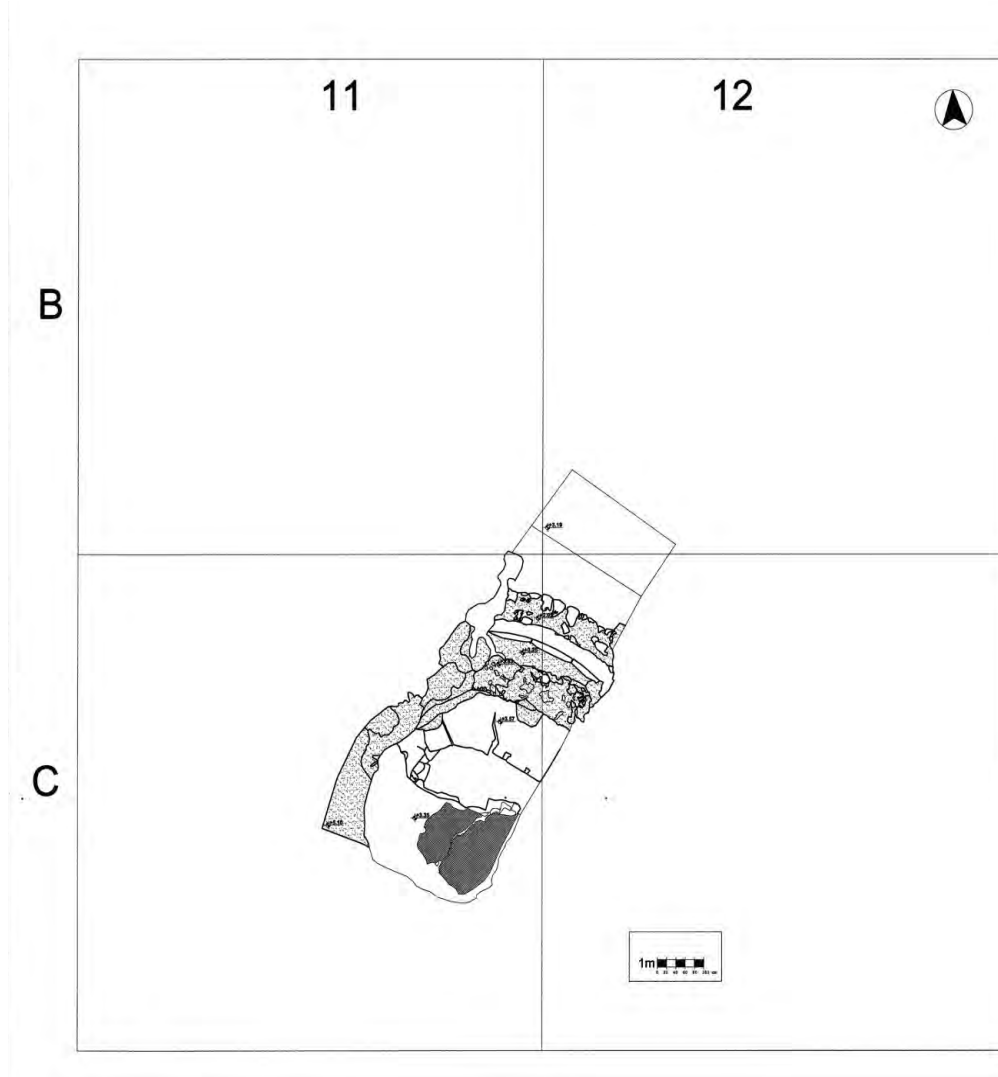
KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI (BATHONEA ?) KAZILARI 2012-2015 MİMARİ
BELGELEME/RÖLÖVE ÇALIŞMALARI

Çiz. 4: 8/12-17E-G açmalarında ortaya çıkarılan yapı grubu.

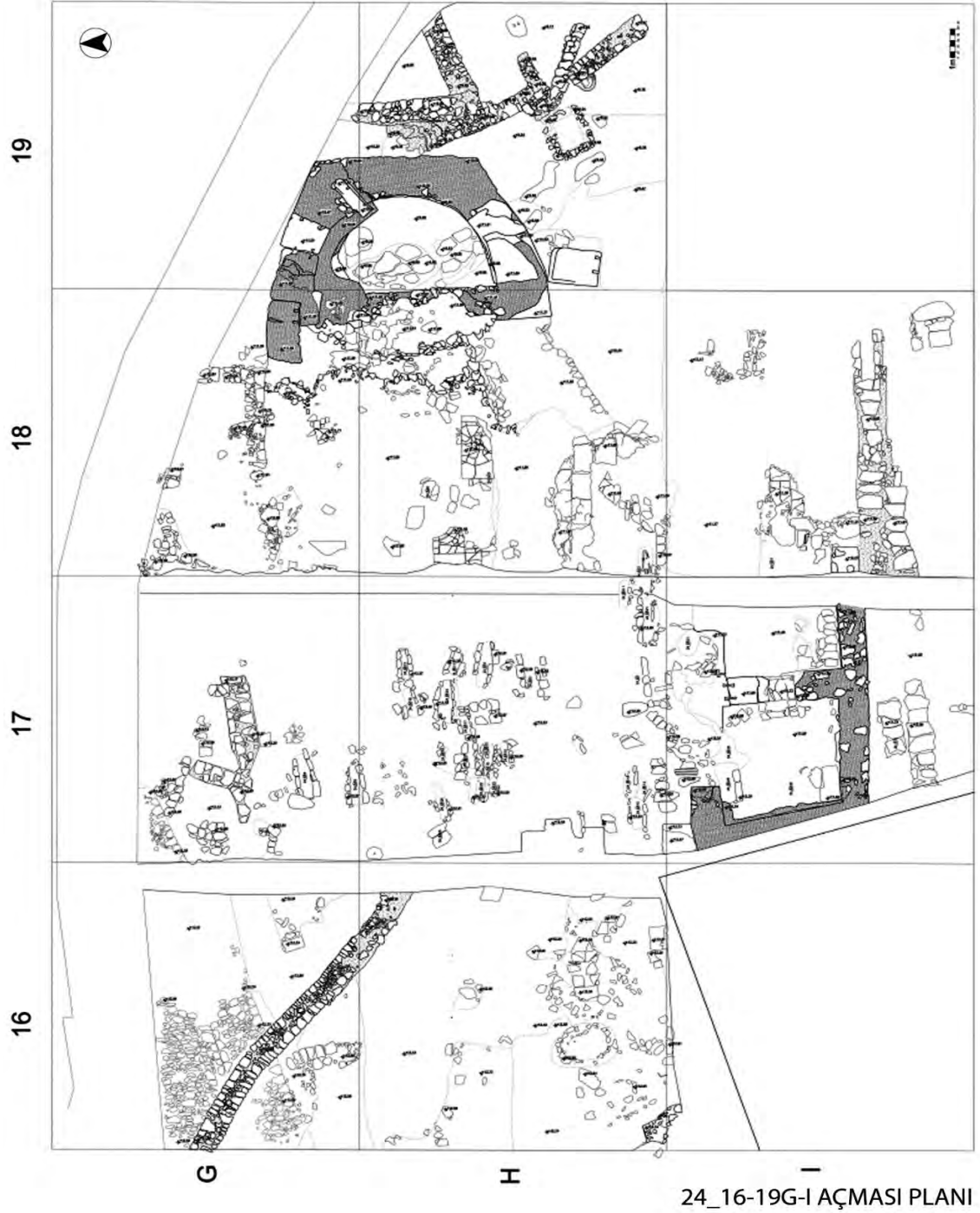

Çiz. 4a: 8/12-17E-G açmalarında bir bölümü ortaya çıkarılan üç nefli ana yapı.

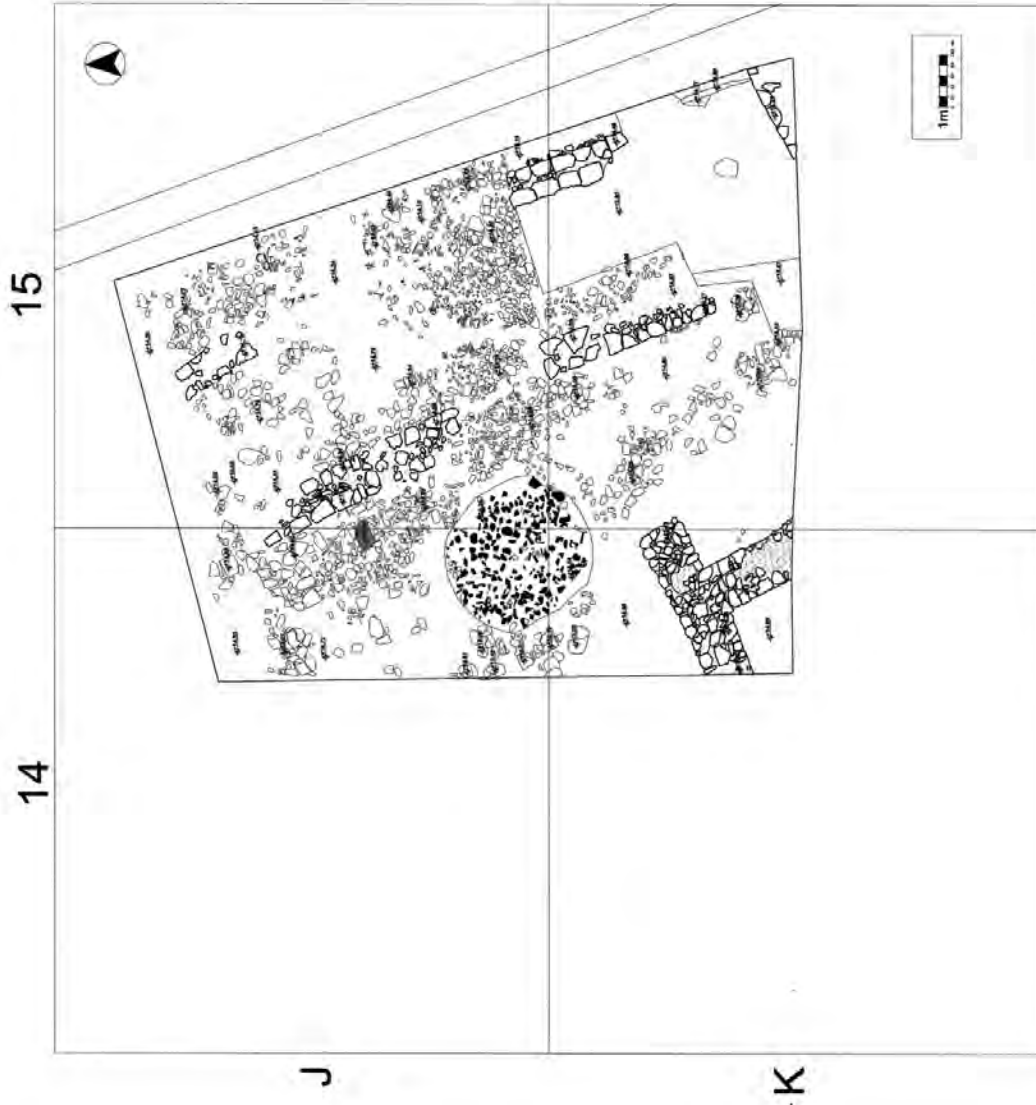

Çiz. 5: 8/11-12BC açmalarında ortaya çıkarılan radyal planlı mimari.

KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI (BATHONEA ?) KAZILARI 2012-2015 MİMARİ
BELGELEME/RÖLÖVE ÇALIŞMALARI

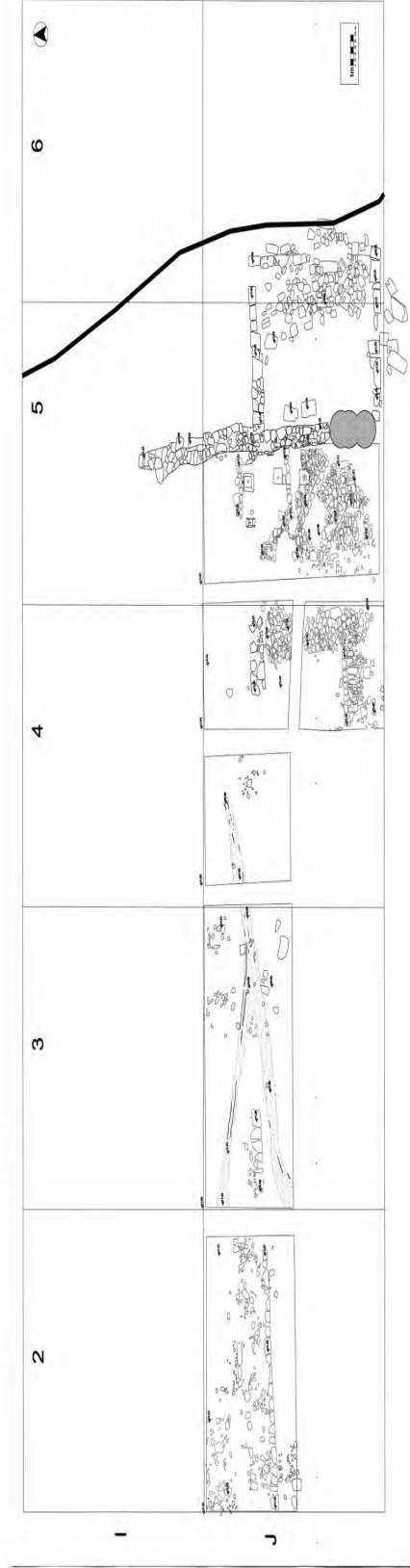

Çiz. 6: 24/16-19G-I açmalarında ortaya çıkarılan apsisli yapı ve mezarlar.

Çiz. 7: 24/14-15JK açmalarında ortaya çıkarılan mimari öğeler ve bitümen grubu.

KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI (BATHONEA ?) KAZILARI 2012-2015 MİMARİ
BELGELEME/RÖLÖVE ÇALIŞMALARI

Çiz. 8: 25/2-6IJ açmalarında ortaya çıkarılan su kanalları ve mimari.

Res. 1: 8/11-14I açmasının kenarındaki sur duvarı.

Res. 2: 8/11-14I-M açmasındaki mimari öğeler.

KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI (BATHONEA ?) KAZILARI 2012-2015 MİMARİ
BELGELEME/RÖLÖVE ÇALIŞMALARI

Res. 3: 8. alanda ortaya çıkarılan yapı kompleksi.

Res. 4: 7/21-24F-L açmalarında ortaya çıkarılan anıtsal sarnıç.

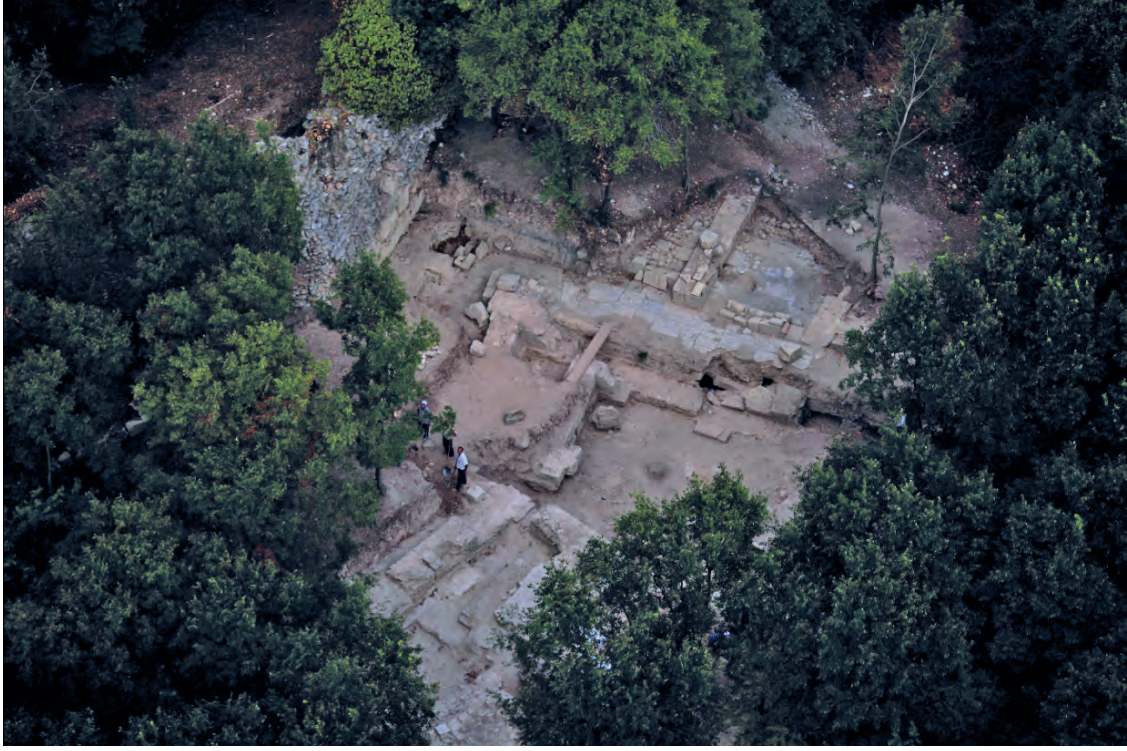

Res. 5: Sarnıç yapısından detay.

Res. 6: Sarnıç yapısından detay.

KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI (BATHONEA ?) KAZILARI 2012-2015 MİMARİ
BELGELEME/RÖLÖVE ÇALIŞMALARI

Res. 7: 8/11-14I-M açmasındaki mimari öğeler.

Res. 8: 8/13-14L-M açmalarında ortaya çıkarılan opus sectile döşemeli yapı.

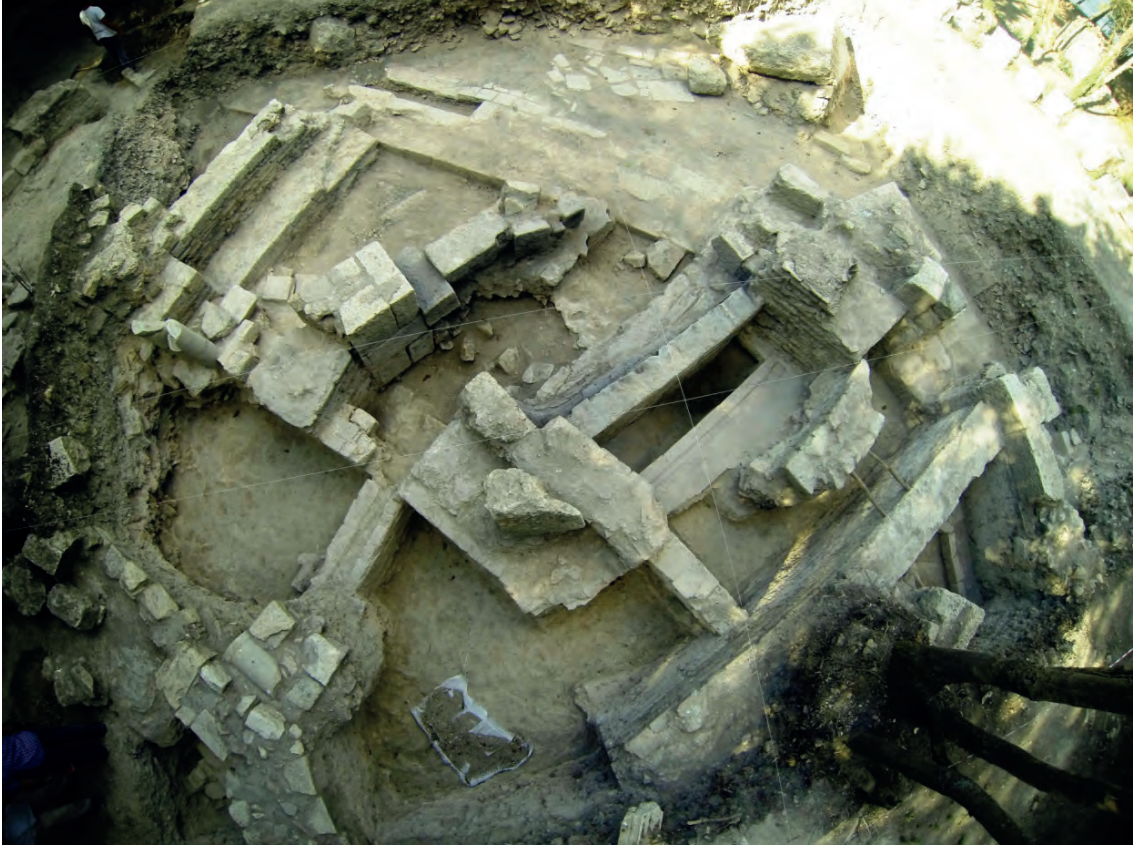

Res. 9: 8/11-14I-M açmasında yapılan ortofoto çalışması.

Res. 10: 8/12-14E-G açmalarında ortaya çıkarılan mimari öğeler.

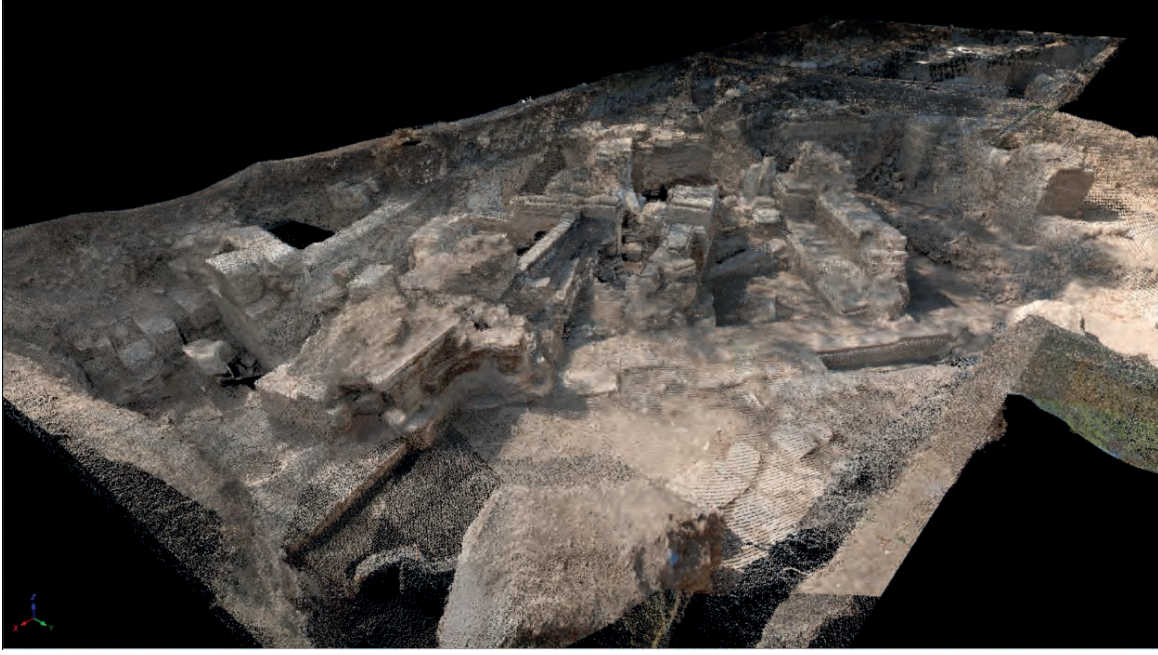
KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI (BATHONEA ?) KAZILARI 2012-2015 MİMARİ
BELGELEME/RÖLÖVE ÇALIŞMALARI

Res. 11: 8/16-17FG açmalarında ortaya çıkarılan mimari öğeler.

Res. 12: 8/12-14E-G açmalarında yapılan geometrik fotoğraf çalışması.

Res. 13: 8/12-14E-G açmalarında yapılan geometrik fotoğraf çalışması.

Res. 14: 8/12-14E-G açmalarında yapılan geometrik fotoğraf çalışması.

Res. 15: 8/12-14E-G açmalarında yapılan geometrik fotoğraf çalışması.

KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI (BATHONEA ?) KAZILARI 2012-2015 MİMARİ
BELGELEME/RÖLÖVE ÇALIŞMALARI

Res. 16: 8/12-14E-G açmalarında yapılan geometrik fotoğraf çalışması.

Res. 17: 8/12-14E-G açmalarında yapılan geometrik fotoğraf çalışması.

Res. 18: 8/11-12BC açmalarında ortaya çıkarılan radyal planlı mimari öğeler.

Res. 19: 24/10-11D aşmalarında yer alan taş döşeli meydan.

Res. 20: 24. alanda ortaya çıkarılan mimari yapı ve yollar.

KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI (BATHONEA ?) KAZILARI 2012-2015 MİMARİ
BELGELEME/RÖLÖVE ÇALIŞMALARI

Res. 21: 24. alanda ortaya çıkarılan mimari yapı ve yollar.

Res. 22: 24/16-18F-I açmalarında ortaya çıkarılan yapı, yollar ve mezarlar.

Res. 23: 24. alanda ortaya çıkarılan çiftlik yapıları.

Res. 24: 24/16-18F-H açmalarında ortaya çıkarılan yollar ve mezarlar.

KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI (BATHONEA ?) KAZILARI 2012-2015 MİMARİ
BELGELEME/RÖLÖVE ÇALIŞMALARI

Res. 25: 24/16GH açmalarında ortaya çıkarılan yollar.

Res. 26: 24/18-19GH açmalarında ortaya çıkarılan apsisli yapı.

Res. 27: 24/17H açmalarında ortaya çıkarılan mezarlar.

Res. 28: 24/17I açmasında ortaya çıkarılan diğer mimari öğeler.

KÜÇÜKÇEKMECE GÖL HAVZASI (BATHONEA ?) KAZILARI 2012-2015 MİMARİ
BELGELEME/RÖLÖVE ÇALIŞMALARI

Res. 29: 24/14-15JK açmalarında ortaya çıkarılan bitümen ve mimari öğeler.

Res. 30: 25/2-6J açmalarında ortaya çıkarılan su sistemi ve mimari.

